

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

303.31

Szerző:

Cím: *Hogy változott át Budapest népessége*

Forrás:

Nemzeti Ujság

Hely:

Idő:

"1925"

Személy:

3m
(Hely)

1925. 4. 12.

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Hogy változott át Budapest népessége

**A főváros lakosságának egynegyede zsidó
A főváros zsidóságának a fele a legutóbbi
félszázadban vándorolt be Galiciából —
A zsidóság arányszáma nő, a katolikusoké
fogy egy félszázad óta**

A küszöbön álló községi választásokkal kapcsolatban jobbról és balról is sűrűn történik hivatkozás a legutóbbi évtizedek népmozgalmaira s a főváros népesedési statisztikájára anélkül azonban, hogy az innen is, onnan is kiragadott statisztikai adatokból a főváros népességének összetételéről tiszta képet lehetne alkotni. Ez pedig kétszeresen fontos akkor, amikor a főváros szavazói esetleg hosszú időre eldöntik Budapest fejlődésének irányát.

Az első tény, mely szemünkbe ötlök az, hogy Budapest Európának ama városai közé tartozik, mely népességének gyarapodása tekintetében túltett minden más európai nagyvároson és egyenesen amerikai méreteket öltött. Az 1869-iki népszámlálás 280.340 lakót írt össze Budapesten, míg a legutóbb 1920. évi népszámlálás szerint a fővárosnak 928.996 lakója volt. 1869-től 1920-ig tehát a főváros lakossága 231,4 százalékkal növekedett, mely gyarapodásával Budapest Európa tizedik nagyvárosává küzdötte fel magát. 1870-ben Londonnak 3.266.987, Párisnak 1.843.952, Berlinnek 826.341, Pétervárnak 667.207, Bécsnek 640.747 lakója volt. Ezt az

öt legnagyobb várost sorrend szerint Moszkva, Glasgow, Nápoly, Manchester, Birmingham, Varsó, Madrid, Lyon, Marseille, Hamburg és tízharadik helyen Budapest követte. Már 1880-ban Budapest a 14-ik, 1890-ben a 11-ik, 1900-ban és 1910-ben a 8-ik helyen van és csak London, Páris, Berlin, Bécs, Pétervár, Moszkva és Hamburg előzik meg. 1920-ban a magyar főváros azonban visszaszorul a 10-ik helyre, amennyiben az öt európai nagyváros után Glasgow, Moszkva, Hamburg és Varsó kerülnek eléje. A visszaesés oka nyilvánvalóan a háború, ill. sokkal inkább a forradalmak, aminek ékes bizonyossága az, hogy — bár Pétervár és Moszkva sorrend szerint Budapest előtt maradtak — Pétervár lakossága is megfogyatkozott 1.599.139-ről 1.071.000-re, Moszkva pedig 1.534.700-ról 1.028.000 lélekszámmal csökkent le. Mindkét város tehát népességének egyharmadát veszítette el a forradalmak, ill. a bolsevizmus alatt s hogy Budapest, bár szintén csökkent népességéből, messze elmarad a pétervári és moszkvai veszteségek arányai mögött, nyilván annak köszönheti, hogy a nemzet egészséges életösztöne hamarosan lerázta a forra-

dalmat és a bolsevizmus béklyóit s az ellen-zék forradalommal az ország és a főváros fejlődésének útjait újból megnyitotta.

Nagy Budapest

Budapest fejlődésének vizsgálatakor egyként tévedés lenne kizárólag csak a főváros népességét tekintetbe venni. Szemügyre kell vennünk a főváros környékének fejlődését is, mert hiszen a környékbeli városok és községek lakosságának túlnyomó részét olyan elemek alkotják, amelyeknek életlehetőségét éppen a főváros fejlődése adta meg. A statisztikai adatok azt igazolják, hogy a főváros környékének népessége még nagyobb arányokban növekedett meg, mint Budapesté. Azok a városok és községek, amelyek ma Budapestet környékezik 1869-ben vagy még egyáltalán nem is léteztek, vagy csak néhány ház állt mai területükön vagy pedig csak egészen kis falvak voltak. A ma legnagyobb községek közül Újpest egy még csak egy 6722 lelket számláló falucska volt, Kispest pedig még egyáltalán nem is létezett. Ma Újpest lakosainak száma 56.489, Kispesté pedig 51.064 lélek. A ma már elég virágzó községek közül sem Pestújhely, sem Saslalom, sem Rákoshegy, sem Rákosliget, sem Budatétény helyén még csak nem is lakott senki; Alag, Rákospalota, Rákosszentimihály, Cinkota, Rákoscaba, Rákoskeresztúr, Pestszentlőrinc, Pesterzsébet, Csepel, Nagytétény, Budafok, Albertfalva, Pesthidegkut és Békásmegyér pedig kis falvak, ill. tanyák voltak, összesen 26.482 főnyi lélekszámmal. A főváros ötvenéves nagyarányú fejlődése virágzó községekké és városokká varázsolta át őket, melyeknek összlakossága már 1920-ban 288.900 lelket számlált. Ha a háború a tervezettnél inkább nem áll, akkor e községekné-

dapesttel való egyesítése a bécsi és berlini példa nyomán már régen megtörténhetett volna s ez esetben az 1920-ik évi népszámlálás szerint Nagy-Budapestnek 1.217.324 lakosa lett volna s a magyar főváros a háborús veszteségek s a forradalmak ellenére is Európa ötödik nagyvárosa lehetne London, Berlin, Páris és Bécs társaságában.

A kiegyezés a főváros fejlődésének kiindulópontja

A magyar fővárosnak nagyarányú fejlődését sokan a szabadelvű politika javára írják, a tulajdoni jogok pedig annak tulajdonítják, hogy a fővárosban nagy tömegekben telepedett meg a zsidóság, kereskedelmet és ipart „teremtett” itt és ezzel irányt és tempót szabott a főváros fejlődésének. Kétségtelen ezzel szemben az, hogy a kiegyezést követő gyors és nagyarányú fejlődés éppen a kiegyezés tényének tulajdonítható. A főváros és a nemzet 1867 után bekövetkezett nagy fejlődését éppen annak köszönhetjük, hogy az uralkodóházzal megbékélt és ezzel biztosította az ország kormányzásában azt a stabilitást és biztonságot, amelyet az uralkodó személye minden nemzet életében jelent s amelyet néhai I. Ferenc József a maga feleként és előkelő gondolkodásával és lovagiasságával kétszeresen is biztosított a magyar nemzet számára. 1867-tel lezárultak azok a harcok, amelyek a nemzet összes energiáit évszázadokon át lekötötték és a nemzet fejlődését megbénították. A kiegyezés, az uralkodóházzal való megbékélés egyszerűen felszabadította a nemzet életenergiáit és ez okozta azt a hirtelen fellendülést, melyet országszerte, de különösen a fővárosban tapasztaltunk. Ez a fejlődés nem maradt volna el akkor sem, ha történetesen nem szabadelvű kormányok igazgatják az országot és nem ma-

radt volna el akkor sem, ha a zsidóság beözönlésének gátat vetettek volna. Nem a radikálisok értelmezte szabadelvűség, hanem a nemzetnek a hatvanas és hetvenes években élt és kormányzó nagyjai, a nemzet egészséges élet-észtöne és az uralkodó bülcössége tették naggyá a nemzetet s a fővárost egyaránt.

A főváros 280.349 lakosa közül már 1869-ben is 44.890 volt zsidó, tehát már akkor is 16.6% és Budapest az európai városok társaságában a tizenhetedik, mégis csak egy vidéki város szintjén állott. A zsidóság számaránya tehát már 1869-ben is feltűnően nagy volt, a főváros fejlesztésére azonban mégsem volt semmiféle hatással, mint ahogy annak egészséges fejlődését ma sem mozdítja elő, holott már a lakosság 23.2 százalékát alkotja. A főváros fejlődésének lehetőségei és irányai már adva voltak, mielőtt még a zsidók beözönlése kezdetét vette volna, amit a statisztika adatai azzal igazolnak, hogy a zsidóság nagy gyarapodása a kilencvenes évekkel veszi kezdetét, amikor a zsidóság szaporulata kb. 25 százalékról hirtelen 100 százalékra ugrott fel. A főváros fejlődésének arányai és méretei pedig az 1890-es évekig már régen adva voltak. A tulajdoni fajvédőnek azt az állítását tehát, hogy Budapest a maga nagyarányú fejlődését nem a fent ismertetett körülményeknek, hanem a zsidóság tömeges letelepülésének köszönheti, a tények helyes megvilágításán kívül a statisztika is megcáfolja.

A zsidóság a katolikusok számarányát rontja

A zsidóság nagyarányú beözönlése különösen a katolikusok számarányát rontotta le erősen. Amíg ugyanis bevándorlás folytán minden felekezet, különösen a reformátusok abszolúte és relative is megszorodtak, addig a katolikusok szinte abban az arányban vesztették el a teret, amilyenben azt a zsidóság elfoglalta. Míg ugyanis a fővárosban volt

római katolikus	zsidó volt
1869-ben 72.3%	16.6%
1880-ban 67.4%	19.7%
1890-ben 64.7%	21.0%
1900-ban 60.7%	23.6%
1910-ben 50.8%	23.1%
1920-ban 59.1%	23.2%

Tizedszázalékokkal ugyan minden felekezet számaránya növekedett (kivéve a reformátusoké), kik 1869-ben a lakosság 4.8 százalékát, 1920-ban pedig már 10.9 százalékát tették), csak a katolikusok és evangélikusok számaránya mutat fel csökkenést. Nagyarányú növekedést 16.6 százalékról 20.2 százalékra csak a zsidóság mutat fel.

Érdekes, hogy a zsidóság szinte a szó szoros értelmében a katolikusoktól hódítja el a teret, úgy hogy azokban a kerületekben, vagy területekben, ahol sok a zsidó, ott kevés a katolikus és megfordítva, a nagy katolikus tömegek között kevés a zsidó. A zsidóság 1869 óta minden kerületben erősen elszaporodott, holott ötven esztendővel ezelőtt nagyobb tömegekben csak a VI. és VII. kerületben éltek (26.392 fő), míg Óbudán, melyet pedig a zsidóság ősi fészkeinek tartanak, 1869-ben is csak 3481 zsidó volt, itt pedig még csak meg sem duplázódott a számuk egy félszázad alatt, amennyiben az 1920. évi számlálás szerint Óbudán csak 5621 zsidó élt. Ma már minden kerületben tekintélyes számban laknak. Legtöbben természetesen az Erzsébetvárosban, ahol a lakosság 39.1%-a zsidó, közel egyharmada zsidó a Lipótváros és Terézvárosnak és a Józsefváros lakosságának is egyötöde a zsidó (33.633), bár az abszolút többség úgy ezekben, mint a többi kerületekben is mindenütt katolikus.

A galíciai bevándorlás a legutóbbi félszázadban

A főváros községi politikájának ma homlokterében álló kérdések szempontjából nagy hiánya a Budapest félszázados fejlődéséről összeállított statisztikai munkának, hogy nem veti egybe az idegen honosok és idegen születésűek statisztikáját ezeknek felekezetét feltüntető számadatokkal, holott érdekes lenne a statisztikai tudományok pontosságával meg tudni, hogy a fővárosba beözönlött zsidóságban mennyi a régi magyarországi, asszimilálódott zsidóság és milyen nagy számban foglal benne helyet az idegenből, különösen Galiciából és Bukovinából bevándorolt, faji sajátosságaihoz generációkon keresztül ragaszkodó és nehezen asszimilálódó, etikailag alacsonyabbrendű és így a kevésbé kívánatos elemek közé sorolandó zsidóság. A honossági és származási statisztika azonban hozzásegíthet bennünket ahhoz, hogy megközelítő képet nyerjünk a budapesti zsidóság összetételéről.

A legutóbbi öt évtizedben ugyanis az idegen születésűek és idegen honosok különbözete, amit a statisztika idegen születésűek többféle címen könyvel el, összesen 54.786 fő volt. E számban éppen kiszámítási módja miatt hi-

ányzanak az idegen honosok, akiknek a főváros politikai életében szerepük a fennálló törvények értelmében egyáltalán nincs. Viszont a fenti számban nem szerepelnek a nyugati és balkáni államokból bevándoroltak, mert ezek a statisztika tanúsága szerint ragaszkodnak eredeti honosságukhoz és csak jelentéktelen töredékszázalékban szerepelnek a honosítottak, tehát idegen születésű, de magyar honosok között. A fenti szám tehát túlnyomóan nagyrészt az Ausztriából bevándorolt idegen születésű honosítottakat foglalja magában, kiknek szintén túlnyomóan nagyrésze viszont Galiciából vándorolt be. Ha feltesszük, hogy a bevándoroltaknak egy negyede a származási ország ellenére is keresztény volt, akkor is a legutóbbi öt évtizedben — amennyire a statisztika a valóságot utol tudja érni — 41.088 galíciai vándorolt be Budapestre. Mivel ismeretes, hogy a galíciaiak faji sajátosságait milyen nehezen vetkőztetik le és oly nehezen olya vadnak be, hogy asszimiláló képességüket is a legkomolyabban kétségbevonják, bátran idegennek minősíthetjük legalább az első generációt is s csak 15.000 családot két gyermekkel véve alapul 71.088-ra tehető a Galiciából a legutóbbi félszázadban ide bevándorolt zsidók száma.

A főváros zsidóságának a fele galíciai

Az 1910-ik évi népszámlálás (az 1920-ik évi- nek az adatai még mindig nem állnak rendelkezésre) 44.102 idegen honost mutat ki. A származási adatok egybevetéséből viszont megállapítható, hogy az idegenek ötödöde ausztriai, egyhatoda pedig más nyugati és balkáni államokból származik. Ha a fenti kiszámított kulcs szerint az ausztriaiaknak csak harmadnegyed része vándorolt be Galiciából, akkor is 1910-ben körülbelül 33.000 volt az idegen honosok közül galíciai, akik viszont a lepergett 15 év alatt már megszerezték a honpolgárságot és illetőséget is, úgy, hogy ma már épp oly polgárjogokkal bírnak, mint a főváros

bármely más autochton lakója. Az idegen származású és 1910-ben még idegen honos zsidók száma tehát összesen kb. 105.000-re tehető, ami a Budapestben élő zsidóságnak (1920:215.512) majdnem a fele! Oly sok, hogy ennek hátrányait a Magyarországon már őslakónak számító, régi és asszimilálódott zsidóság is megérzi.

A magyar nyelvet ez a zsidóság hamar megtanulja. Amint lehet, azonnal megszerzi a honosságot, az illetőséget is, sőt a demokráta uralom idején még szemet is hunytak afölött, ha az illetőségi jog egyik-másik kelleke hiányzott és sokkal hamarabb fogadták be a bevándorolt zsidóságot a községi kötelekbe, mint azt a törvények megengedték volna. Mindez a magyar főváros numerikus lélekszámát növelte, de nem növelte a főváros nemzeti lelkét, amint ezt a forradalmak és a bolsevizmus igazolták. Maga Thirring Gusztáv egyetemi tanár, a főváros statisztikai hivatalának igazgatója is a „Budapest félszázados fejlődéséről“ hatalmas statisztikai munkában bizonyos rezignációval írja: „A magyar haza varázsa és a magyar nyelv áthasonító ereje nyelvileg eggyé tette Budapest népességét. Hogy egy-e ez a népesség a nemzeti gondolat szempontjából is, arra a statisztika felelni nem tud Erre a feleletet a közelmúlt története adja meg“.

A közelmúlt történetének tanulságait pedig jobbról és balról is le kell vonni.

(Bjn.)